

แนวคิดในการพัฒนานวัตกรรม การอ่านแห่งสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

THE CONCEPT OF DEVELOPING READING INNOVATION FOR A LEARNING SOCIETY IN THE 21ST CENTURY.

สุชาดา ตั้งศิรินทร์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Suchada Tangsirin

Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมความสามารถในการอ่านที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว กอปรกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนโฉมไปอย่างคาดไม่ถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมกลับกลายเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาผู้เรียน การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ดังกล่าวจึงนับว่าเป็นวิธีการรับมืออันถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้นบทความนี้จึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ได้แก่ แนวคิดการวิจัยและพัฒนา, แนวคิดแบบจำลอง ADDIE และแนวคิดเชิงออกแบบ มาขยายความวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนได้รวบรวมแนวคิดด้านการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านของโลกเทคโนโลยีสู่โลกของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพดี อันประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบสังคมเครือข่าย, การนำเกมดิจิทัล และแอปพลิเคชัน (Applications) มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้รวบรวมแนวคิดและกลวิธีการสอนอ่านที่มีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางปัญญา ซึ่งได้แก่ แนวคิดเมตาคognition, แนวคิดการอ่านจากต้นแบบ, แนวคิดการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์, แนวคิดการอ่านเชิงรุก, กลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามคำตอบ และกลวิธีฝังสัมพันธ์ของความหมาย แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งได้แก่ แนวคิดเสริมต่อการเรียนรู้, การอ่านแบบเน้นประสบการณ์, ชุมชนการเรียนรู้ และกลวิธีการแลกเปลี่ยนบทบาท และแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อความ ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้าง, ทฤษฎีโครงสร้าง และทฤษฎีงานปฏิบัติศาสตร์ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดการพัฒนานวัตกรรม การอ่านแห่งสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องใช้ทั้งแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ร่วมกับการผสมผสานแนวคิดด้านเทคโนโลยีเข้ากับแนวคิดและกลวิธีการสอนอ่าน จึงจะสามารถออกแบบสูตรผสมของการสร้างสรรค์นวัตกรรม การอ่านได้อย่างลงตัวซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ต่อไป

คำสำคัญ : แนวคิด; นวัตกรรม การอ่าน; ศตวรรษที่ 21

abstract

This academic paper is a study of innovative development concepts to promote reading ability. That is appropriate and in line with the learning society in the 21st century, which is changing in technology quickly. Coupled with the situation of the Coronavirus Disease 2019, the learning style has unexpectedly changed. The learning management process in the old way turned out to be a problem and an obstacle to the development of students. Adjusting to keep up with changes with such situations is considered a way to cope. The most correct and appropriate. Therefore, this article collects ideas about innovation development. Widely accepted are R&D concepts, ADDIE model concepts and concepts. Design-wise, let's clarify how to proceed more clearly, as well as collecting development ideas. Innovative learning that corresponds to the transition of the technology world to the world of education that is effective, consisting of organizing learning activities through social networks, bringing digital games and applications (Applications) to be applied in learning activities. In addition, concepts and strategies for teaching reading have been compiled, powerful consisting of Concepts related to cognitive development, including metacognition concepts, Master Reading Concepts, Interactive Reading Concepts, Active Reading Concepts, Question-Answer Relationship Strategies and the relationship chart strategy of meaning concepts of social interaction, including learning concepts, experiential reading, learning communities and role exchange strategies and concepts about text analysis, including structural theory, reconstruction theory and theory and practice. Therefore, it can be said that The concept of developing reading innovation for a learning society in the 21st century requires both systematic innovation development concepts, together with the integration of technology concepts with concepts and strategies for teaching reading. Therefore, they will be able to design a formula for creating reading innovations perfectly. This will further enhance the ability to read more effectively.

Keywords: concept; reading innovations; 21st century

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีชีวิตและการทำงานของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เทคโนโลยี คือปัจจัยสำคัญที่เข้ามากระตุ้นความสัมพันธ์ให้แตกต่างจากเดิมในทุกมิติ ทั้งด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ การงาน อาชีพ หรือแม้แต่ด้านการศึกษา ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมทั้งระบบ ผลการวิเคราะห์สภาพที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปในยุคเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีจากหลากหลายกลุ่มองค์กรที่มีชื่อเสียงทั่วโลก เช่น กลุ่มนักวิชาการวิชาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐกิจ สังคม อุตสาหกรรม ตลอดจนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ต่างมีความคิดเห็นที่ตรงกันเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองของโลกในศตวรรษที่ 21 ว่าควรเป็นบุคคลที่มีความรู้และทักษะที่ซับซ้อน มีทั้งความรู้รอบรู้ต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อโลก มีทักษะในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ ทั้งการทำงานคนเดียวหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนสามารถใช้ชีวิตในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของภาคีเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) และผลวิเคราะห์ทักษะการทำงานในอนาคตขององค์กร World Economic Forum: WEF ต่างกำหนดให้การเรียนรู้ภาษา (Literacy) ความสามารถในการสื่อสาร (Communication) เป็นทั้งสาระความรู้หลัก (Core subjects) และทักษะที่จำเป็น (3R8Cs) ต่อการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการอ่านเป็นกุญแจสำคัญสู่การเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกยุคสังคมเครือข่าย (Network-based Society) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลที่ เป็นประโยชน์จำนวนมากจากทุกแหล่งข้อมูลทั่วโลกสามารถเชื่อมโยงเข้าด้วยกันได้ ดังนั้นความได้เปรียบของการแข่งขันในโลกยุคใหม่นี้จึงอยู่ที่ความสามารถในการเลือกรับและซึมซับความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้วนำมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากและรวดเร็วที่สุด ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพเพียงพอในยุคศตวรรษที่ 21

การพัฒนาวัฒนธรรมการอ่านแห่งสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนผ่านทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว และมีข้อจำกัดด้านการติดต่อสื่อสารอันเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ทั้งครูและนักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ร่วมกันแบบเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นตัวเร่งให้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษาอย่างรวดเร็วมากขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องผลักดันตนเองจากครูกระดานดำที่โรงเรียนมาเป็นครูบนหน้าจอคอมพิวเตอร์จากที่บ้าน โดยนำเสนอกระบวนการเรียนรู้ผ่านระบบเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต แทนการพบปะปฏิสัมพันธ์กันแบบเผชิญหน้าที่โรงเรียน ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างของการเรียนรู้อย่างมากมาจากทั้งมิติฝั่งผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้นวิถีทางแก้ไขที่ถูกต้องจึงมิใช่เพียงการนำสื่อหรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมมาปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่เช่นนี้ หากแต่ควรใช้แนวทางการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนการสอนจากทรัพยากรที่มีอยู่เดิมร่วมกับแนวคิดที่เกิดขึ้นใหม่อย่างหลากหลายในปัจจุบันอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด

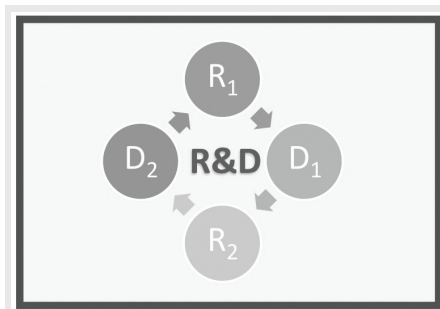
แนวคิดการพัฒนาวัฒนธรรม

“นวัตกรรม” หรือ “Innovation” เป็น “สิ่งใหม่” ที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ซึ่งนวัตกรรมอาจเป็นได้ทั้งแนวคิด, สิ่งประดิษฐ์หรือการกระทำ และผลกระทบในแงุ่มใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนก็ได้ ทั้งนี้ความใหม่ของนวัตกรรมอาจมิได้มีลักษณะจำกัดเพียงการกำเนิดใหม่นั้น

แต่ยังหมายรวมไปถึงการแตกต่อยอดแนวคิดหรือการกระทำที่มีอยู่แต่เดิมให้มีความแตกต่างและสร้างคุณประโยชน์ในมิติที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจนกระทั่งการพัฒนานวัตกรรมขึ้นใช้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวคิดและกระบวนการที่มีแบบแผน ซึ่งแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมากในปัจจุบัน ได้แก่ แนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แนวคิดแบบจำลอง ADDIE (ADDIE model) และแนวคิดเชิงออกแบบ (DesignThinking)

1. แนวคิดการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นกระบวนการสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ด้วยการสังเกต วิเคราะห์สภาพปัญหา ออกแบบ ทดลอง ทดสอบในสภาพจริง และปรับปรุงผลลัพธ์ของการพัฒนานานกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของสถานการณ์ปัญหาซึ่งประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1.1 ขั้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนา
นวัตกรรม (Research: R_1) เป็นการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และลักษณะที่เหมาะสมของนวัตกรรม ด้วยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และความต้องการของผู้ใช้นวัตกรรม เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนานวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นและสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนของแนวคิดการวิจัยและพัฒนา

1.2 ขั้นการออกแบบสร้างนวัตกรรมต้นแบบ (Development: D_1) เป็นการประมวลสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้น R_1 พร้อมกับจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของการแก้ไข แล้วจึงกำหนดเป้าหมายการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเร่งด่วนของข้อมูล ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะของการพัฒนานวัตกรรมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน และสร้างนวัตกรรมตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการตรวจสอบคุณภาพด้านความสอดคล้องขององค์ประกอบ และด้านความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งด้านความเป็นไปได้ของนวัตกรรมด้วยการทดลองใช้นำร่อง (tryout) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริงแต่มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

1.3 ขั้นการทดลองใช้นวัตกรรม (Research: R_2) เป็นการนำนวัตกรรมที่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพจากขั้น D_1 มาทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการแก้ปัญหา ทั้งนี้การทดลองใช้จะต้องมีระบบแบบแผนอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ว่า นวัตกรรมที่สร้างขึ้นนี้สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาด้านเป้าหมายของการสร้างสรรค์นวัตกรรมขึ้นมาได้จริง

1.4 ขั้นประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงนวัตกรรม (Development: D_2) เป็นการเก็บรวบรวมผลการใช้นวัตกรรมในทุกด้านเพื่อนำมาประเมินว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งประเมินการเกิดผลกระทบด้วย ทั้งนี้หากไม่ได้ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้จะปรับปรุงนวัตกรรมให้ดียิ่งขึ้น แล้วนำไปขยายผลกับผู้ใช้กลุ่มอื่นที่มีลักษณะไม่แตกต่างกันกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น

2. แนวคิดแบบจำลอง ADDIE (ADDIE model) เป็นหลักการออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยการวิเคราะห์เป้าหมาย ร่างแบบ จัดทำ และประเมินคุณภาพ เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ตอบสนองผู้ใช่มากที่สุด จึงทำให้เป็นกระบวนการพัฒนานวัตกรรมที่ได้รับความนิยมในวงกว้าง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

2.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis: A) เป็นการกำหนดผลลัพธ์เป้าหมายของการสร้างนวัตกรรม จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการจำเป็นของผู้ใช้นวัตกรรม ร่วมกับปัญหาและอุปสรรคในการนำนวัตกรรมไปใช้ ทั้งนี้ นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่ช่วยให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.2 ขั้นการออกแบบ (Design: D) เป็นการสร้างพิมพ์เขียวของนวัตกรรมที่ตอบสนองกับผลลัพธ์เป้าหมายที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2.1 ซึ่งควรประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระทั้งหมดที่ต้องใช้ประกอบในนวัตกรรม เครื่องมือการวัดประเมินผล และแผนผังการใช้นวัตกรรม

2.3 ขั้นการพัฒนา (Develop: D) เป็นการสร้างนวัตกรรมต้นแบบตามพิมพ์เขียวที่ออกแบบไว้ในขั้นที่

2.4 แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาประสิทธิผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นวัตกรรม แล้วนำผลสะท้อนกลับหลังจากทดลองใช้มาปรับปรุงนวัตกรรมให้ดียิ่งขึ้น

2.5 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation: I) เป็นการนำนวัตกรรมที่สร้างและปรับปรุงแก้ไขแล้วในขั้นที่

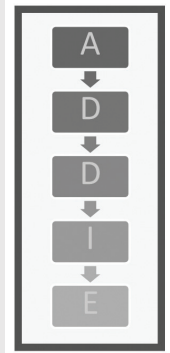
2.6 ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยจะต้องมีการสร้างความเข้าใจก่อนใช้นวัตกรรมอย่างชัดเจน เพื่อให้การทดลองใช้จริงสะท้อนผลลัพธ์ของนวัตกรรมที่ชัดเจนมากที่สุด

2.7 ขั้นการประเมิน (Evaluation: E) เป็นการตรวจสอบผลการออกแบบนวัตกรรมกับการนำไปใช้ว่า สามารถทำให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ ด้วยการประเมินก่อน ระหว่าง และหลังใช้นวัตกรรม

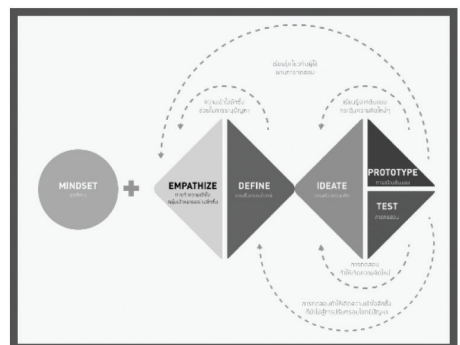
3. แนวคิดเชิงออกแบบ (DesignThinking) เป็นกระบวนการคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างเป็นระบบ บนหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือการเข้าใจปัญหา (Understand) โดยมุ่งเน้นที่กลุ่มเป้าหมายในการใช้นวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ประการที่สอง การคิดอย่างอิสระ (Brainstorm) โดยมุ่งเน้นให้ได้ปริมาณของการคิดมากที่สุด และประการที่สาม การเรียนรู้ผ่านการทดลองลงมือทำ โดยมุ่งสร้างต้นแบบนวัตกรรมจากแนวคิดที่รวบรวมไว้ ทั้งนี้แนวคิดเชิงออกแบบประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

3.1 ขั้นการสร้างความเข้าใจ (Empathy) เป็นการทำความเข้าใจต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างถ่องแท้ลึกซึ้ง รวมทั้งมองเห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของผลลัพธ์เป้าหมายที่กลุ่มเป้าหมายต้องการให้เกิด

3.2 ขั้นการตั้งกรอบโจทย์ (Define) เป็นการนำข้อมูลจากขั้นที่ 1 มาวิเคราะห์และจัดลำดับความพันซ์และความสำคัญ แล้วกำหนดเป้าหมายการพัฒนาวัตกรรมที่มีคุณค่า คุณประโยชน์ ต่อกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด

ภาพที่ 2 ขั้นตอนของแนวคิดแบบจำลอง ADDIE

ภาพที่ 3 ขั้นตอนของแนวคิดเชิงออกแบบ
<http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf>

3.3 ขั้นการสร้างความคิด (Ideate) เป็นการสร้างสรรค์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบสนองต่อผลลัพธ์เป้าหมายให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ต้องใช้ทั้งการกระตุ้นและเครื่องมือในการระดมสมอง (Brainstorm) ที่มีประสิทธิภาพไปพร้อมกัน

3.4 ขั้นการสร้างต้นแบบ (Prototype) เป็นการสร้างนวัตกรรมต้นแบบจากแนวคิดต่างๆ ที่ร่วมกันระดมสมองในขั้นที่ 3 ทั้งนี้การสร้างต้นแบบมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับลักษณะของนวัตกรรมที่ออกแบบ ซึ่งหากเป็นลักษณะแนวคิดจะกำหนดให้สร้างแนวคิดต้นแบบ (Conceptual prototype) จากกระดาษหรือการเล่าเรื่อง แต่หากเป็นลักษณะพฤติกรรม ให้สร้างต้นแบบเชิงพฤติกรรม (Behavioral Prototype) ส่วนต้นแบบที่ใกล้เคียงของจริง (Appearance Prototype) ใช้เมื่อต้องการทดสอบความสวยงามหรือความดึงดูดใจ

3.5 ขั้นการทดสอบต้นแบบ (Test) เป็นการนำนวัตกรรมต้นแบบมาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย แล้วสังเกตประสิทธิภาพ รวมทั้งนำผลจากการทดลองมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไปสู่นวัตกรรมการศึกษาแห่งสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนโฉมรูปแบบการศึกษาจากห้องสี่เหลี่ยมในโรงเรียน เป็นห้องกว้างผ่านเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับระบบออนไลน์จำนวนมากที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกระแสสังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมาสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบสังคมเครือข่าย และการนำเกมดิจิทัลมาสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

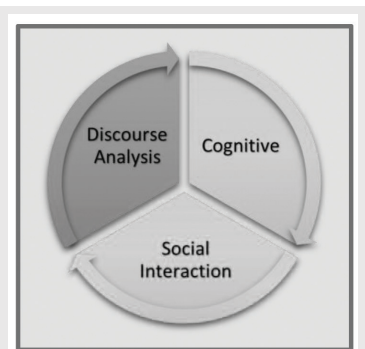
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านระบบสังคมเครือข่าย เป็นการนำจุดเด่นด้านการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วทุกที่ ทุกเวลาผ่านระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตมาใช้พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ ดังเช่นในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของบุญตา ศรีวรวิบูลย์ และคณะที่มีการออกแบบบทเรียนในรูปแบบออนไลน์ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกจัดลำดับเนื้อหาการเรียนได้ตามความต้องการของตนเอง ตลอดจนมีการสร้างระบบสื่อสารแบบโต้ตอบ (Interaction) ในระหว่างเรียนรู้ เช่น Chat room, Web board และ E-mail เป็นต้น เพื่อเปิดพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและช่องทางการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมผ่านระบบ search engine เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหลายแหล่งทั่วโลก ซึ่งทำให้หลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งมีความคงทนในการเรียนรู้ไม่แตกต่างจากการเรียนแบบปกติ และได้รับความพึงพอใจจากผู้เรียนในระดับมาก นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ระบบข้อมูลออนไลน์ เช่น Blog, Vlog และ Youtube มาสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากยิ่งขึ้นด้วย ดังเช่นในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบดิจิทัลโดยใช้ผังโน้ตสนับบนบล็อกเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรี ของ พบวัฒน์ ธนะจันทร์ โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้ร่วมกันออกแบบและสร้างสรรค์งานเขียนตามกระบวนการของรูปแบบแล้วนำไปเผยแพร่ใน Blog ที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างงานของตนเองกับผู้อื่นได้อย่างอิสระ รวมทั้งได้บรรยากาศเหมือนการนั่งทำงานร่วมกันกับเพื่อนๆ ซึ่งทำให้ผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังมีการแอปพลิเคชัน (Applications) ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังงานวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อเสริมการอ่านภาษาอังกฤษจากนิทานพื้นบ้านภาคกลาง โดยใช้โปรแกรม Hot Potatoes เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษและความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ อ.สามพราน จ.นครปฐม ของรพีพรรณ ธรรมจง และเสงี่ยม โตรัตน์ ซึ่งปรากฏว่าความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษหลังจากเรียนด้วยสื่อโปรแกรม Hot potatoes สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังเกิดความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผู้เรียนมีความคิดเห็นที่สะท้อนถึงความพึงพอใจต่อสื่อโปรแกรม Hot potatoes ในระดับดีด้วย นอกจากนี้ผลการศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการนำเกมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนปรากฏว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ทั้งกลุ่มที่เคยและไม่เคยนำเกมดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนต่างมีความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเกมดิจิทัลทั้งสิ้น เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเจนเนอเรชัน X และ Z ซึ่งมีรักความอิสระ มีความคล่องแคล่ว และชอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีพื้นฐานของการใช้เทคโนโลยีมากที่สุดในการเข้าถึงและใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับผู้เรียนที่เป็นเจนเนอเรชัน Z ซึ่งมีความต้องการเรียนรู้แบบร่วมมือกันเรียนรู้ เช่นเดียวกันกับการเล่นเกมดิจิทัล โดยการพัฒนาเกมดิจิทัลสำหรับใช้ในชั้นเรียนจะช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบเก่าและแบบใหม่เข้าด้วยกันอย่างลงตัว ด้วยการนำเนื้อหาสาระไปสอดแทรกในกิจกรรมเกมรูปแบบต่างๆ ร่วมกับสื่อสังคม (Social Media), ความเป็นจริงเสมือน (Social Reality), การเล่าเรื่อง (Storytelling) และการศึกษาเชิงประจักษ์ตามหลักฐาน (Empirical and Evidence-Based Studies) นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนรู้โดยใช้เกมดิจิทัลเป็นฐาน (Digital Game-Based Learning: DGBL) ช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้

แนวคิดการส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการสร้างความหมายจากตัวบทด้วยกระบวนการทางสมองที่ซับซ้อน มีการเรียกใช้ความจำเพื่อถอดรหัสคำและรวมความหมายของคำต่างๆ เข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้การคิดเชื่อมโยงความหมายดังกล่าว นั้นกับประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้อง จนเกิดความเข้าใจเรื่องราวของตัวบท ดังนั้นความสามารถด้านการอ่านจึงต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจากการรวบรวมและศึกษาผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านพบว่า มีการนำแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาทางปัญญา (Cognitive) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านมากที่สุด รองลงมาคือแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) และแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis) ซึ่งมีรายละเอียดของแนวคิดและกลวิธีโดยสังเขปที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางปัญญา (Cognitive) เป็นกลุ่มแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการรวบรวมความหมายของคำศัพท์และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้อ่าน ดังนั้นหลักการสำคัญของกลุ่มแนวคิดนี้ จึงเน้นที่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการเชื่อมโยง ต่อยอด สร้างสรรค์ความรู้ความเข้าใจจากตัวบทออกมาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้

ภาพที่ 4 กลุ่มแนวคิดการพัฒนาทักษะการอ่าน

การเชื่อมโยงประสบการณ์หรือความรู้ภายในสมองเกิดขึ้นได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันได้แก่ แนวคิดเมตาการอ่าน, แนวคิดการอ่านจากต้นแบบ, แนวคิดการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์, แนวคิดการอ่านเชิงรุก, กลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามคำตอบ และกลวิธีผังสัมพันธ์ของความหมาย ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสังเขปดังนี้

1.1 แนวคิดเมตาการอ่าน หรือ แนวคิดอภิปญญา (Metacognition) เป็นกระบวนการฝึกทักษะทางปัญญาที่ช่วยควบคุมกระบวนการคิดของตนเองเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย การรอบรู้ตนเองและการปฏิบัติงาน, การวางแผนควบคุม และการใคร่ครวญผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จึงสามารถนำมาประยุกต์เพื่อส่งเสริมกระบวนการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นงานวิจัยของสมเจตน์ พันธุ์พรมที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการสอนอ่านแบบเมตาการอ่าน จำนวน 7 ขั้นตอน โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงก่อนการอ่าน (Pre-reading) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นกระตุ้นความรู้เดิม (Stimulate original knowledge), ขั้นเพิ่มเติมแผนการอ่าน (Added reading plans) และขั้นชำนานที่ตั้งวัตถุประสงค์ (Set Objective) ช่วงระหว่างการอ่าน (While-reading) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตรวจสอบตรงความเข้าใจ (Check for Understanding) และขั้นเรียนรู้ได้ให้บูรณาการ (Integration) ส่วนช่วงหลังการอ่าน (Post-reading) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นสรุปผลและประเมินอ่านผ่านคุณค่า (Summarize and Evaluate of reading) และขั้นนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในความคิด (Apply Knowledge) ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านตีความหลังเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยเช่นกัน

1.2 แนวคิดการอ่านจากต้นแบบ หรือ Reading Apprenticeship Approach เป็นกระบวนการส่งเสริมให้นักเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตตัวแบบที่มีคุณภาพมาจัดกระทำกิจกรรมการอ่านอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ทั้งนี้ต้นแบบการอ่านจะแสดงพฤติกรรมการอ่านที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การคิดออกเสียง (Think aloud), การตั้งคำถามกับตนเอง (Self-questioning), การคาดเดา (Prediction), การอ่านคร่าว (Skimming/ Scanning), การสรุปความ (Summarizing), การหาข้อสรุป (Deducing), การอ่านซ้ำ (Reread) และการขยายความ (Elaborating) เพื่อให้สามารถทำตามและบรรลุผลสำเร็จในการอ่านได้ ดังเช่นงานวิจัยของทัศนีย์ เศรษฐพงษ์, วิจารณ์ วังษ์สุวรรณ และอัมพร ม้าคนอง ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดการอ่านจากต้นแบบและกลวิธีสัมพันธ์ของความหมายมาพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ทั้งนี้ได้ปรากฏการประยุกต์ใช้แนวคิดการอ่านจากต้นแบบในขั้นตอนแรกของรูปแบบซึ่งประกอบด้วย การให้ความรู้ประเภทของบทอ่าน การอธิบายกลวิธีการอ่านลักษณะต่างๆ และสาธิตกระบวนการอ่านอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากนั้นให้ผู้เรียนฝึกฝนตามกระบวนการที่สาธิตด้วยบทอ่านขนาดสั้น ซึ่งส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.3 แนวคิดการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ หรือ Interactive Approach เป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจระหว่างอ่าน โดยวิเคราะห์ความหมายของหน่วยย่อยต่างๆ ของตัวบทก่อน แล้ววิเคราะห์เชื่อมโยงความหมายเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นชุดความคิดสำคัญของตัวบทนั้น ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 5 กระบวนการ คือ กระบวนการอ่านในระดับจุลภาค (Microprocess) เป็นการกวาดตาอ่านเพื่อหาคำสำคัญจากตัวบท, กระบวนการอ่านบูรณาการ (Integrative process) เป็นการอนุมานความสัมพันธ์ของคำสำคัญต่างๆ ในข้อความ, กระบวนการอ่านในระดับมหภาค (Macroprocess) เป็นการจัดลำดับหน่วยความคิดของตัวบทออกมาเป็นสาระ

สำคัญ, กระบวนการอ่านขยายความ (Elaborative process) เป็นการสร้างความทรงจำต่อตัวบทด้วยการเชื่อมโยงตัวบทความความคิดของตนเอง เช่น การทำนายความ (prediction) การสร้างมโนภาพ (Mental imagery) และการสนองตอบทางอารมณ์ (Affective responses) เป็นต้น, กระบวนการอภิปัญญา (Metacognitive process) เป็นการตรวจสอบและพัฒนาตนเองด้วยการระบุส่วนที่เข้าใจและไม่เข้าใจ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาความเข้าใจของตนเองอย่างเป็นระบบและสามารถตรวจสอบประเมินได้ ดังเช่นในงานวิจัยของเกศริน ทองงามที่พัฒนารูปแบบการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามแนวการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์ ซึ่งผลความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังได้รับความพึงพอใจในระดับมากกว่าผู้เรียนอีกด้วย

1.4 แนวคิดการอ่านเชิงรุก หรือ Active Reading เป็นการสร้างความเข้าใจตัวบทด้วยทักษะการค้นหา การแก้ปัญหา และการรู้คิด เพื่อสร้างสรรค์ความเข้าใจต่อตัวบท ประกอบด้วยกลยุทธ์การอ่านที่หลากหลาย เช่น การค้นหาคำสำคัญ, การเขียนบันทึกความเข้าใจ, การตั้งคำถาม และการเขียนแผนภาพ เป็นต้น ดังเช่นงานวิจัยของ เซธ ซูชินสกีที่นำแนวคิดการอ่านเชิงรุกไปประยุกต์ใช้กับการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่า การอ่านเชิงรุกสร้างความเข้าใจต่อการอ่านได้ไม่แตกต่างจากวิธีการปกติในเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อน แต่เมื่อนำมาใช้กับเนื้อหาที่มีความซับซ้อนกว่าปกติวิธีการอ่านเชิงรุกส่งผลต่อระดับความเข้าใจที่สูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.5 กลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามคำตอบ หรือ Question-Answer Relationship: QAR เป็นกระบวนการอ่านที่ขับเคลื่อนความเข้าใจด้วยการใช้คำถาม 2 ลักษณะ เพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถามได้ตรงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ คำถามที่สามารถค้นหาคำตอบได้โดยตรงจากตัวบท (In the book) โดยผู้สอนสามารถตั้งคำถามได้อย่างอิสระ แต่คำตอบของคำถามต้องสามารถค้นหาได้โดยตรงจากตัวบท (Right there) หรือเป็นคำตอบที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่ปรากฏในส่วนต่างๆ ของบทอ่าน (Think and search) และคำถามอีกลักษณะหนึ่งคือคำถามที่ไม่สามารถหาคำตอบได้โดยตรงจากตัวบท (In my head) ซึ่งคำตอบต้องมาจากการวิเคราะห์ตัวบทเพื่ออนุมานเนื้อเรื่องด้วยการอ่านอย่างละเอียด (Author and you) หรือเป็นคำตอบที่เกิดจากการประยุกต์ใช้แนวคิดด้วยการเชื่อมโยงตัวบทกับความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่าน ทั้งนี้เมื่อหาคำตอบได้ครบถ้วนจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างกระจ่าง ดังเช่นงานวิจัยของพัชรวาลย์ อินทร์สุขที่ประยุกต์ใช้กลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามคำตอบเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ ซึ่งปรากฏว่าความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน หลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.6 กลวิธีแผนภูมิความหมาย หรือ Semantic Mapping เป็นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของตัวบทที่เป็นความคิดหลัก (Core Concept) ความคิดรอง (Stands) และรายละเอียด (Supports) ที่อ่านด้วยการสร้างแผนภูมิที่ประกอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต เช่น สี่เหลี่ยม และวงกลม ร่วมกับการลากเส้นลูกศรเชื่อมโยงความสัมพันธ์ข้อชุดข้อมูลต่างๆ ในแผนผังด้วย ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจตัวบททั้งในช่วงก่อนอ่านและหลังการอ่านได้มากขึ้น ดังเช่นในงานวิจัยของฉฉอง รัตนพงษ์ที่ได้ประยุกต์ใช้กลวิธีแผนภูมิความหมายในการพัฒนารูปแบบการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยนำไปใช้ในชั้นการสรุปผลการอ่านเพื่อช่วยยืนยันข้อสรุปผลการอ่านที่ชัดเจนและตรงกันของทุกคน ซึ่งทำให้ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05

2. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ซึ่งเป็นกลุ่มแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมประสิทธิภาพให้แนวคิดการพัฒนาการอ่านในกลุ่มการพัฒนาทางปัญญามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม เปรียบเหมือนเป็นตัวขยายประสิทธิภาพการรู้คิดส่วนบุคคลให้แข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น รวมถึงแผ่ขยายไปยังบุคคลรอบข้างได้ด้วย ฉะนั้นจึงมักปรากฏแนวคิดในกลุ่มนี้ควบคู่ไปกับแนวคิดในกลุ่มแรกเสมอ ซึ่งแนวคิดที่ได้รับความนิยมในการนำมาพัฒนาทักษะการอ่าน ได้แก่ แนวคิดเสริมต่อการเรียนรู้, แนวคิดการอ่านแบบเน้นประสบการณ์, แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ และกลวิธีการแลกเปลี่ยนบทบาท ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญพอสังเขป ดังนี้

2.1 แนวคิดเสริมต่อการเรียนรู้ หรือ Scaffolding เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนในช่วงเริ่มต้นของการเรียนรู้และค่อยลดความช่วยเหลือลงเมื่อพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นโดยลำดับ เพื่อให้สามารถทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้ได้ช่วยเสริมประสิทธิภาพการอ่านได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ร่วมกับแนวคิดการอ่านแบบใหม่ที่ผู้เรียนไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ดังเช่นในงานวิจัยพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการอ่านของสันติวัฒน์ จันทรีไธซึ่งประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับการเรียนรู้แบบกำกับตนเอง หรือนงานวิจัยการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของสมเจตน์ซึ่งประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ร่วมกับแนวคิดเมตาคอกนิชัน เป็นต้น

2.2 แนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ หรือ Experiential Learning เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และเปิดพื้นที่การสะท้อนความคิดเห็น ทำให้เกิดความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ ทั้งนี้นำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการอ่านได้โดยการฝึกทักษะการอ่านเป็นกลุ่ม เพื่อให้ นักเรียนร่วมกันเรียนรู้ และเกิดความคิดที่รอบคอบในการพิจารณาไตร่ตรองข้อมูลร่วมกัน ดังเช่นงานวิจัยพัฒนารูปแบบการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนันทนา ลีลาชัย ที่นำแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดอภิปัญญาและชุมชนการเรียนรู้แบบร่วมงานในชั้นเรียน ซึ่งทำให้ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ หรือ Professional Learning Communication เป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนมีอิสระในการกำหนดบทบาทให้แก่สมาชิกทำงานร่วมกัน ผ่านการฟังพียงซึ่งกันและกันเพื่อสะท้อนประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่แจ่มแจ้ง สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์และความรู้ใหม่เข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นงานวิจัยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของพรพิลม วิไลศิริลักษณ์ที่นำแนวคิดชุมชนการเรียนรู้มาประยุกต์เป็นรูปแบบการสอนอ่านจับใจความสำคัญซึ่งปรากฏผลความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 กลวิธีการแลกเปลี่ยนบทบาท หรือ Reciprocal Teaching เป็นวิธีการที่ผู้สอนสาธิตกระบวนการอ่านให้ผู้เรียนดูเป็นตัวอย่างก่อน แล้วจากนั้นจึงแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มเพื่อให้ดำเนินการเลียนแบบพฤติกรรมที่ครูสาธิตไว้ โดยที่ในกลุ่มจะต้องมีการแลกเปลี่ยนบทบาทกันเป็นผู้นำและผู้ตาม การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน จะช่วยกระตุ้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้มากขึ้นได้ ทั้งนี้กระบวนการอ่านที่ครูสาธิตจะดำเนินไปตามกรอบของคำถาม 4 ประเด็น คือ การทำนาย (Predicting) เป็นการตั้งสมมติฐานจากประสบการณ์เดิมของ

ผู้อ่าน เพื่อกระตุ้นความสนใจและสร้างเป้าหมายในการอ่านให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น, การหาความชัดเจน (Clarifying) เป็นการนำคำสำคัญจากเนื้อเรื่องมาอภิปรายหลังการอ่าน, การสร้างคำถาม (Generating questions) เป็นการตั้งคำถามในเชิงความรู้ความจำ การคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการแก้ปัญหาเพื่อตรวจสอบความเข้าใจจากเนื้อหาที่อ่านอย่างละเอียด และการสรุป (Summarizing) เป็นการสังเคราะห์ภาพรวมความเข้าใจจากเนื้อเรื่อง ดังเช่นงานวิจัยพัฒนารูปแบบการอ่านเพื่อความเข้าใจของฉลอง รัตนพงษ์ที่นำกลวิธีการแลกเปลี่ยนบทบาทมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจซึ่งทำให้ความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อความ (Discourse Analysis) ซึ่งเป็นกลุ่มแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงโครงสร้างภายในตัวบทมากกว่ากระบวนการรู้คิดหรือการเชื่อมโยงประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งแนวคิดที่ได้รับความนิยมในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้าง, ทฤษฎีโครงสร้าง และทฤษฎีวิจ্ঞานปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

3.1 ทฤษฎีโครงสร้าง หรือ Structuralism Theory เป็นการสังเกต วิเคราะห์ตัวภาษา เพื่อค้นหาคุณลักษณะ ระบบการทำงาน และบทบาทหน้าที่แฝงอยู่ในตัวของภาษาอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจะมุ่งเน้นที่กระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาเรื่องเครื่องหมาย (Sign), การศึกษาเรื่องรหัส (Code) และการศึกษาเรื่องวัฒนธรรม (Culture) ดังเช่นงานวิจัยของประเสริฐ ดันติเสนาะที่นำทฤษฎีโครงสร้างมาใช้พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยประยุกต์ทฤษฎีสู่ขั้นตอนการสอนอ่าน อันประกอบด้วยการพิจารณาคำปรากฏซ้ำ ความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ตลอดจนรหัสต่างๆ ที่แฝงอยู่ในบทอ่าน ซึ่งทำให้ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีระดับพัฒนาการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในระหว่างเรียนอีกด้วย

3.2 ทฤษฎีโครงสร้าง หรือ Deconstruction เป็นทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ที่เน้นการค้นหาคำความหมายแอบแฝงของตัวบท ด้วยการอ่านตัวบทอย่างละเอียด เพื่อหาความย้อนแย้งของตัวบทที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของความคิดและวัฒนธรรมตามทฤษฎีโครงสร้างนิยม โดยมุ่งเน้นที่การตีความตัวบทเพื่อให้เห็นความเปลี่ยนแปลงไปของความหมายที่มาพร้อมกับโครงสร้างเดิม ดังเช่นงานวิจัยพัฒนารูปแบบการอ่านตีความของภัทรภรณ์ ช้อยหิรัญที่นำทฤษฎีโครงสร้างมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านตีความ ซึ่งปรากฏผลความสามารถการอ่านตีความของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ทฤษฎีวิจ্ঞานปฏิบัติศาสตร์ หรือ Pragmatics เป็นแนวทางการศึกษาภาษาแนวใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับบริบทในการตีความมากกว่าตัวบทที่ปรากฏ เพื่อให้เข้าใจสาระสำคัญของสารที่ส่งมาอย่างถ่องแท้มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยการพิจารณาบริบทประกอบการสื่อสาร 4 ประเด็น คือ ตัวบ่งบอก (Deixis) ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับผู้พูด เวลา และสถานที่, สภาวะเกิดก่อน (Presupposition) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกิดจากการอนุมานเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง, ความหมายซึ่งบ่งเป็นนัยในการสนทนา (Conversational implicature) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาเจตนาของผู้พูดจากรูปประโยคที่สื่อสาร และวัจนกรรม (Speech act) ซึ่งเป็นข้อมูลที่แสดงเจตนาของการส่งสารผ่านลักษณะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังงานวิจัยพัฒนาความสามารถในการอ่านตีความของกิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ที่นำทฤษฎีวิจ্ঞานปฏิบัติศาสตร์มาพัฒนาความสามารถในการอ่านตีความ โดยประยุกต์ทฤษฎีสู่ขั้นตอนการสอนอ่าน ซึ่งทำให้ผลความสามารถในการอ่านตีความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อีกทั้งยังช่วยทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ มีความคิดที่หลากหลาย และมีเหตุผลมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

บทสรุป

การส่งเสริมความสามารถในการอ่านยังคงเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนประการหนึ่งที่ต้องให้ความสนใจพัฒนาให้กับผู้เรียนทุกระดับ ทั้งนี้เพราะการอ่านเปรียบเสมือนเครื่องนำพาบุคคลให้เท่าทันกับโลกแห่งการไหลบ่าของข้อมูลอย่างไม่หยุดยั้ง อีกทั้งปัจจัยหลายด้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกของการศึกษาอย่างมาก ทั้งด้านรูปแบบการเรียนรู้ คุณลักษณะและความสนใจของผู้เรียน ฉะนั้นจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอีกเช่นกันที่ผู้สอนต้องเร่งพัฒนาเครื่องมือในการสอนให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ทั้งนี้แนวคิดการพัฒนานวัตกรรมในการอ่านแห่งสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องใช้ทั้งแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ ร่วมกับการผสมผสานแนวคิดด้านเทคโนโลยีเข้ากับแนวคิดและกลวิธีการสอนอ่าน จึงจะสามารถออกแบบสูตรผสมของการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการอ่านได้อย่างลงตัวซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถในการอ่านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์. (2559). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามทฤษฎีวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านตีความของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม:มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกศริน ทองงาม และวัชรรา เล่าเรียนดี. (2557). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามแนวการอ่านแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 6 (2):67-79.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). *สร้างนวัตกรรมการศึกษาด้วยการสร้างนวัตกรรมผลกระทบสู่ความยั่งยืน*. *วารสารวิชาการผลประโยชน์แห่งชาติ*, 1(1): 58 – 65.
- เจมส์ เบลล์ และรอน แบนด์. (2556). *บทนำ ใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริป จิตตฤกษ์ (แปล), ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21* (น.20). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:โอเพ่นเวิลด์ส.
- ฉลอง รัตนพงษ์. (2557). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ยุทธวิธีการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทและแผนภูมิความหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน). นครปฐม:มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดชกุล มัทวานุกุล. (2561). *การวิจัยและพัฒนา*. สืบค้น 21 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.curriculuminstruction.com/index.php/journal>.
- ทัศนีย์ เศรษฐพงษ์, วิจารณ์ วังสุวรรณ คงเผ่า และอัมพร ม้าคอง. (2562). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดการอ่านจากต้นแบบและกลวิธีฝังสัมพันธ์ของความหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(2):122-137.
- นันทนา ลีลาชัย, ประยูร บุญใช้ และอุษา ปราบหงษ์. (2557). *การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนการอ่าน*

อย่างมีวิจารณ์ญาณโดยผสมผสานแนวคิดอภิปัญญา การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และชุมชนการเรียนรู้แบบร่วมงานในชั้นเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(3):23-30.

ประเสริฐ ดันติเสนา และบุษบา บัวสมบูรณ์. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนการอ่านตาม ทฤษฎีโครงสร้าง เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5. *Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(3): 866 – 881.

ไพเราะ อิศรเสนา ณ อยุธยา และชวติ ตริรัตน์พันธ์. (2560). การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์การออกแบบ.

บันลือ พลฤกษ์วัน. (2556). *แนวพัฒนาการอ่านเร็ว คิดเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

บุญตา ศรีวรวิบูลย์, สุรางค์ เหมรนนท์, ชาตรี เกิดธรรม และอุษา คงทอง. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนอ่านเพื่อความเข้าใจผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์*, 7(3):58-77.

พรพิมล วิไลศิริลักษณ์. (2561). *การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาไทยของผู้เรียนตามแนวคิด รูปแบบ RCC 4.0 ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)*. (งานวิจัยในชั้นเรียน). กรุงเทพฯ: วิทยาลัย เทคโนโลยีวิทยการราชดำเนิน.

พลวัฒน์ ธนะจันทร์. (2555). *การพัฒนารูปแบบการออกแบบการเล่าเรื่องแบบดิจิทัลโดยใช้ผังโน้ตค้นบน บล็อกเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาปริญญาตรี*. (ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชรพล อินทร์สุข และฤติรัตน์ ชูณะโชติ. (2562X). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนอ่านภาษาอังกฤษ โดยบูรณาการแนวคิดการอ่านแบบชี้แนะกับกลวิธีความสัมพันธ์ของคำถามและคำตอบเพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2):211-231.

พินิจ มีคำทอง. (2561). *กูเกิ้ลแอปพลิเคชัน: นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3):72-80.

ภัทรภรณ์ ช้อยศิริ. (2563). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการอ่านตีความ ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต โดยใช้ RUCES MODEL*. (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน การสอนภาษาไทย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภูเบศร์ สมุทรจันทร์. (2561). *Network-based Society: โลกหลังยุค Knowledge-based*. สืบค้น 21 ธันวาคม 2565, จาก <http://liblog.dpu.ac.th/article/upload/a804.pdf>.

มารุต พัฒนาผล. (2563). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้. วารสารศิลปการ ศึกษาศาสตร์วิจัย*, 12(1): 1 – 16.

- มาเรียมนิลพันธุ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รพีพรรณ ธรรมจง และเสียม ไตรรัตน์. (2559). การพัฒนาสื่อเสริมการอ่านภาษาอังกฤษจากนิทานพื้นบ้านภาคกลาง โดยใช้โปรแกรม Hot Potatoes เพื่อส่งเสริมความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษและความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนาครประสิทธิ์ อ.สามพราน จ.นครปฐม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(3):740–755.
- รัตนะบัวสนธิ์. (2562). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2552). การวิจัยและพัฒนา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(2): 1 – 12.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สมเจตน์ พันธุ์ธรรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนอ่านแบบเมตาคอนิกซ์และการเสริมต่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 21(3):299–312.
- สันติวัฒน์ จันทรีไค, วิภาวรรณ วงษ์สุวรรณ คงเผ่า และสร้อยสน สกลรักษ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้และการเรียนรู้แบบกำกับตนเองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 47(2):449-469.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2543). *หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Anderson, R.C., and others. (1977). Frameworks for comprehending discourse” *Smerican Educational Research Journal*, 14 (6): 714.
- Goodman, K.,S. (1988). *The reading process. In Interactive Approaches to Second Language Reading*. New York: CUP.
- Gwendolyn D. Mitchell. (2020). *Digital Game-Based Learning: Instruction and Professional development*. (A Dissertation in Doctor of Philosophy).United States:Keiser University.
- Janse, B. (2018). ADDIE Model. Retrieved August 13, 2021, from <https://www.toolshero.com/change-management/addie-model/>
- MaySripata. (2016). “Design Thinking” *กระบวนการออกแบบนวัตกรรม*.สืบค้น 15 ธันวาคม 2565,จาก <https://storylog.co/story/56a321f8f69f51246bce4045>
- P21 Partnership for 21st Century Learning A Network of Battelle for Kids. (2019). *Frame work for 21st Century Learning Definitions*. Retrieved October 3, 2021, from http://static.battelleforkidsfrom.org/documents/p21/P21_Framework_DefinitionsBfK.pdf
- Sushinsky, S. (2000). *The effects of an active reading strategy on comprehension of science content literature (Order No. EP30364)*.Retrieved October 3, 2021, from

<https://www.proquest.com/dissertations->

Woo, J.-C. (2014). Digital Game-Based Learning Supports Student Motivation, Cognitive Success, and Performance Outcomes. *Educational Technology & Society*, 17(3): 291-307.

World Economic Forum. (2016). *New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning Through Technology*. Retrieved August 13, 2021, from [org/docs /WEF_New_Vision_for_Education.pdf](https://www.weforum.org/docs/WEF_New_Vision_for_Education.pdf).